

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา บริเวณชายแดนไทย - กัมพูชา จังหวัดปราจีนบุรี

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้แบบสำรวจโรงเรียน เกี่ยวกับโครงการอาหารกลางวัน แบบสัมภาษณ์หัวหน้าสถานศึกษาแบบสัมภาษณ์ครูผู้ทำหน้าที่หัวหน้าโครงการอาหารกลางวัน แบบสอบถามนักเรียน แบบสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชนและแบบสังเกตกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนประชากร และกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย หัวหน้าสถานศึกษา จำนวน 40 คน ครูผู้ทำหน้าที่หัวหน้าโครงการ จำนวน 40 คน กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 320 คน จากโรงเรียนจำนวน 40 โรงเรียนและกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน จำนวน 80 คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง สามารถเก็บข้อมูลในพื้นที่ได้ 39 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 97.50 ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ค่าความถี่และค่าร้อยละนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบตารางและความเรียงประกอบ

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของโรงเรียนจากการสำรวจ

1.1 ครูในโรงเรียนทั้งหมดที่ปฏิบัติงานจริงมีครูที่รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน ร้อยละ 32.63 นักเรียนทั้งหมดในโรงเรียน มีนักเรียนเป็นโรคขาดสารอาหารร้อยละ 15.63 และนักเรียนขาดแคลนร้อยละ 13.05 การโรงเรียนในโรงเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำอาหารกลางวัน

1.2 โรงเรียนเกือบทั้งหมดมีพื้นที่ทำการเกษตร แหล่งน้ำดื่มนำใช้ส่วนใหญ่ได้มาจากรถบรรทุกน้ำของทหารและน้ำฝน มีความเพียงพอและลักษณะของน้ำที่ใช้ในการเกษตรส่วนใหญ่ไม่มีแร่ธาตุเจือปน

1.3 สถานที่ใช้ประกอบอาหารส่วนใหญ่เป็นอาคารเรียน สภาพของอาคารใช้การได้ดี สถานที่รับประทานอาหารของนักเรียนเป็นระเบียบอาคารเรียนและอาคารเอนกประสงค์

1.4 สภาพและปริมาณโต๊ะเก้าอี้ส่วนใหญ่ สำหรับนักเรียนนั่งรับประทานอาหารในอาคารประกอบดีแต่ไม่เพียงพอ วัสดุอุปกรณ์งานบ้านเพียงพอ การได้รับทุนสนับสนุนโครงการครั้งแรกส่วนใหญ่ได้จากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

1.5 อาชีพผู้ปกครองของนักเรียนในโรงเรียนส่วนใหญ่ มีอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่

2. กระบวนการจัดกิจกรรมโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

2.1 วิธีการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนส่วนใหญ่ มีคณะกรรมการโครงการ มีการประชุมคณะครูเกี่ยวกับโครงการอาหารกลางวัน 1-5 ครั้งต่อปี แหล่งความรู้เกี่ยวกับวิธีการและหลักการจัดอาหารของครูผู้รับผิดชอบโครงการ ศึกษาจากคู่มือชุดฝึกอบรมด้วยตนเองและมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการแก่ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.2 กระบวนการเตรียมวัตถุดิบในการจัดทำอาหาร ส่วนใหญ่แหล่งวัตถุดิบใช้ผลผลิตของโรงเรียน งานเกษตรที่โรงเรียนจัดทำคือพืชผักสวนครัว ผลผลิตที่ได้จากงานเกษตรนำมาประกอบอาหารกลางวันโดยไม่ขายและผลผลิตการเกษตรที่นำมาใช้ในโครงการอาหารกลางวันมีเพียงพอบางฤดูกาล

2.3 ระบบการเงินโครงการอาหารกลางวัน การวางแผนการใช้เงินส่วนใหญ่มีการจัดเงินเป็นสัดส่วนสำหรับซื้อวัสดุอุปกรณ์และเงินทุนหมุนเวียน มีการจัดทำบัญชีรับจ่ายแต่ไม่เป็นปัจจุบัน ภาวะการเงินของโครงการขาดทุน มีเงินทุนและทรัพย์สินของโครงการประมาณ 5,001 - 10,000 บาท

2.4 รูปแบบการจัดอาหารกลางวัน ส่วนใหญ่จัดแบบเพิ่มเติมระยะเวลาจัดบริการอาหารกลางวันจัดทุกวัน ลักษณะการให้บริการอาหารกลางวันมีโรงเรียนให้บริการอาหารกลางวันฟรีทุกคน สำหรับโรงเรียนที่จำหน่ายอาหารได้ให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนโดยให้รับประทานอาหารฟรีแต่ให้ช่วยงาน ผู้รับผิดชอบในการประกอบอาหารให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ ครูเป็นผู้ดูแลและแนะนำ การจัดการวางแผนการสอนของโรงเรียนเมื่อก่อนการประกอบอาหารของนักเรียน และชั้นเรียนที่ได้มีกฏปฏิบัติการประกอบอาหารคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3. ผลการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

3.1 การมีกฏปฏิบัติจริงของนักเรียนส่วนใหญ่ได้มีกันอย่างสม่ำเสมอ การบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวันปฏิบัติได้ครบ 7 ชั้นคอน

3.2 ภาวะทุพโภชนาการของนักเรียน หลังจากดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันลดลง นักเรียนมีภาวะโภชนาการที่ดีขึ้นการรับประทานอาหารกลางวันของนักเรียนในโรงเรียนทุกคนได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่าและถูกหลักโภชนาการ

3.3 ลักษณะนิสัยของนักเรียนดีขึ้นในทุกเรื่อง เช่นมารยาทในการรับประทานอาหาร ความสะอาดการทำงานเป็นกลุ่ม ความรับผิดชอบ ความเอื้อเฟื้อ เป็นกัน และพฤติกรรมในการรับประทานอาหารของนักเรียนมีการแบ่งปันอาหารซึ่งกันและกัน

3.4 การให้ความรู้ด้านโภชนาการกับชุมชนโรงเรียน ให้ความรู้ด้านโภชนศึกษากับชุมชนโดยตรง

4. ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

4.1 ความร่วมมือของบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปัญหาที่มีผู้ระบุสูงสุดได้แก่ ปัญหาการได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียนและประชาชน ซึ่งมีสาเหตุมาจากฐานะ เศรษฐกิจไม่ดี ต้องออกไปรับจ้างหรือไปประกอบอาชีพต่างกัน จึงไม่มีเวลาที่ดูแลบุตรและให้การสนับสนุนโรงเรียน

4.2 การเงินและงบประมาณโครงการ ปัญหาที่มีผู้ระบุสูงสุดได้แก่ งบประมาณมีน้อย ไม่พอเลี้ยงเด็กนักเรียนได้ตลอดปี ซึ่งมีสาเหตุมาจากการ เกษตรประสบความเสียหายน้อยทำให้ไม่มีเงินทุนหมุนเวียนเพิ่ม นโยบายของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอต้องการให้เงินทุนหมุนเวียนคงอยู่ตลอดไป จึงทำให้เงินที่มีอยู่ใช้ได้ไม่เต็มที่ โรงเรียนต้องบริการอาหารฟรีให้นักเรียนทุกวัน

4.3 วัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ปัญหาที่มีผู้ระบุสูงสุดได้แก่ โรงเรียนขาดสถานที่ประกอบอาหารที่ได้มาตรฐานและถูกสุขลักษณะ ทั้งนี้เพราะงบประมาณมีจำกัด รัฐจะจัดงบประมาณให้กับโรงเรียนที่มีความจำเป็นและมีปัญหามากกว่าก่อน

4.4 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวันและการนำไปใช้ ปัญหาที่มีผู้ระบุสูงสุด ได้แก่ การขาดวัสดุอาหารสด อาหารแห้งและวัสดุเครื่องครัวที่ใช้ในการฝึกเด็กประกอบอาหาร ทั้งนี้เพราะงบประมาณสำหรับให้เด็กฝึกมีไม่เพียงพอ ซึ่งงบประมาณส่วนนี้โรงเรียนจะต้องนำไปใช้ซื้ออุปกรณ์อย่างอื่นอีกด้วย และนอกจากนั้นผลผลิตทางการเกษตรของโรงเรียนยังไม่เพียงพอในการประกอบอาหารในบางช่วงฤดูกาล

4.5 โภชนาการของนักเรียน ปัญหาที่มีผู้ระบุสูงสุดได้แก่ โรงเรียนส่วนใหญ่จะประสบปัญหานักเรียนขาดแคลนและนักเรียนขาดสารอาหาร ทั้งนี้เพราะสภาพเศรษฐกิจของผู้ปกครองไม่ดี นอกจากนั้นพฤติกรรมการบริโภคของนักเรียนยังรับประทานอาหารสุก ๆ ดิบ ๆ และผู้ปกครองบางส่วนยังขาดความรู้ทางโภชนาการ

การอภิปรายผล

ผลจากการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

1. สภาพทั่วไปของโรงเรียนพบว่า มีครูที่ปฏิบัติงานรับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน ร้อยละ 32.63 ของจำนวนครูที่ปฏิบัติงานจริงในโรงเรียน และการโรงในโรงเรียนทุกคนได้เข้ามามีส่วนช่วยในการจัดทำอาหารกลางวันด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2526:35-38) ที่พบว่า การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน จัดทำส่วนใหญ่ โดยมีครูคนหนึ่งทำหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน ซึ่งนับว่าโรงเรียนดำเนินการไปตามแนวทางที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนด การที่มีครูรับผิดชอบโดยตรง จะทำให้การดำเนินงานโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2 พื้นที่ทำการเกษตร ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งสำหรับการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน โดยทั่วไปโรงเรียนประถมศึกษาในชนบทห่างไกล มักไม่มีปัญหาการขาดแคลนพื้นที่ทำการเกษตร และจากผลการวิจัยก็พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชามีพื้นที่ทำการเกษตรร้อยละ 97.44 ซึ่งสอดคล้องการวิจัยของเหิงศิริ ลักษณะงาน (2527:91-100) ที่พบว่า โรงเรียนมีพื้นที่ทำการเกษตรเพื่อการสอนร้อยละ 53.33 การที่โรงเรียนมีพื้นที่เพียงพอ ย่อมทำให้โรงเรียนสามารถดำเนินงานโครงการได้ตามเป้าหมายประสงค์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กล่าวคือโรงเรียนจะได้ทำการเกษตรและนำผลผลิตที่ได้ไปใช้ในโครงการอาหารกลางวัน

3 สถานที่ประกอบอาหาร ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการที่จะฝึกนักเรียนเกี่ยวกับการประกอบอาหาร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีสถานที่ประกอบอาหารโดยเฉพาะน้อยมาก ส่วนใหญ่จะใช้ส่วนหนึ่งของโรงอาหารอาคารเอนกประสงค์เป็นที่ประกอบอาหาร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของบุญเลิศ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2527: 85) ที่พบว่าโรงเรียนร้อยละ 38.75 มีโรงอาหารที่มีสถานที่ประกอบอาหารพร้อม ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนส่วนมากเป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก การจัดสรรเงินในด้านอาคารสถานที่โดยเฉพาะโรงอาหาร ซึ่งมีความสำคัญน้อยกว่าการขาดแคลนอาคารเรียน จึงได้รับการพิจารณาน้อย อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กอาจไม่จำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณสำหรับการสร้างโรงอาหาร แต่อย่างน้อยโรงเรียนจะต้องจัดสถานที่ สำหรับใช้เพื่อวัตถุประสงค์นี้

4 สภาพและปริมาณโต๊ะม้านั่งสำหรับนักเรียน จากการศึกษาพบว่า ปริมาณโต๊ะม้านั่งสำหรับนักเรียนคิดแต่ไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับพรทิพย์ ชัยชนะ (2529:96) ที่พบว่า จำนวนโต๊ะม้านั่งไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนส่วนมากใช้สถานที่อื่นแทนได้แก่ ระเบียงโรงเรียน ภายในห้องเรียน โดยการปูเสื่อนั่งและนั่งกับพื้น สำหรับผู้วิจัยเห็นว่าการฝึกลักษณะนิสัยในแง่ของการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การรักษาความสะอาดของสถานที่รับประทานอาหาร อาจจะได้โดยไม่ต้องมีโต๊ะม้านั่ง แต่การขาดในการนั่งโต๊ะรับประทานอาหาร จะต้องมีการจัดอาหารเป็นอุปกรณ์ในการฝึกนักเรียน ดังนั้นทุกโรงเรียนจึงควรจะมีงบประมาณจัดซื้อโต๊ะอาหารอย่างน้อย 1 ชุด เพื่อให้นักเรียนได้หมุนเวียนกันฝึกทุกคน

5 วิธีการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนมีคณะกรรมการรับผิดชอบโครงการดำเนินงานโครงการ ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2530 : 16-25) ที่ว่า เพื่อให้การจัดการจัดหาอาหารกลางวันได้ผลตามจุดมุ่งหมายโรงเรียนควรจะมีคณะกรรมการโครงการอาหารกลางวันคอยดูแลให้การดำเนินงานเป็นไปตามหลักการหรือนโยบายที่คณะกรรมการได้ตกลงกันไว้

นอกจากนี้ จากการศึกษายังพบว่าครูที่หาหน้าที่หัวหน้าโครงการอาหารกลางวันจะหาความรู้เกี่ยวกับแนวการจัดอาหารกลางวันโดยการ ศึกษาจากชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง ซึ่ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของพรทิพย์ ชัยชนะ (2529 : 128) ที่พบว่า ครูส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากการชี้แจงของผู้บริหารโรงเรียนและศึกษาจากคู่มือการบริหารโครงการอาหารกลางวัน ซึ่ง สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ แจกให้กับโรงเรียนทุกโรงเรียน อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่า โรงเรียนจะมีคณะกรรมการโครงการ มีครูหัวหน้าโครงการที่มีความรู้ ก็มีได้หมายความว่า โรงเรียนจะสามารถจัดโครงการอาหารกลางวันประสบความสำเร็จ หากมิได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องมีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของโรงเรียนเกี่ยวกับโครงการ เพื่อให้ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้มีความรู้ ความเข้าใจและเห็นความสำคัญของโครงการ ซึ่งจากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าโรงเรียนประถมศึกษาบางบริเวณชายแดน ไทย-กัมพูชา ได้ใช้การประชาสัมพันธ์เป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการแก่ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับที่ คาวเรือง รัตโน (2518 : 86) เสนอแนะว่า เพื่อให้โครงการอาหารกลางวันดำเนินการไปด้วยดี โรงเรียนควรจัดให้มีการประชุมชี้แจงประชาสัมพันธ์เพิ่มมากขึ้น และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันด้วยและเจลิม บุญธรรมเจริญ (2529 : 26) ได้เสนอแนะไว้ว่าควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ทั้งในด้านการบริจาคเงิน วัสดุอุปกรณ์ และการประกอบอาหาร ทั้งนี้เพื่อให้กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนดำเนินการไปได้ด้วยดี และยังเป็นการให้ความรู้ด้านโภชนาการศึกษากับชุมชนอีกด้วย

6 กระบวนการ เตรียมวัตถุดิบและการจัดทำอาหารจากการศึกษาพบว่า วัตถุประสงค์ส่วนใหญ่ ใช้ผลผลิตของโรงเรียน ซึ่งได้แก่ผลผลิตทางการเกษตรและงานเกษตรที่โรงเรียนจัดทำ คือพืชผักสวนครัว ผลผลิตที่ได้จะไม่นำไปขาย และผลผลิตที่ได้นำมาใช้ในโครงการอาหารกลางวัน มีเพียงพอบางฤดูกาล ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของนวลสมร ชมะสุนทร (2531:97) เพ็ญศรี ลักษณะงาน (2727 : 88) และเพลินพิศทองดี (2528 : 76) ที่พบว่าโรงเรียนจัดให้มีการเรียนเกษตรเพื่อนำผลผลิตมาใช้ในการประกอบอาหารกลางวัน งานเกษตรที่โรงเรียนจัดทำมากได้แก่ การปลูกพืชผักสวนครัว และเลี้ยงสัตว์ แต่ผลผลิตทางการเกษตรช่วยโครงการได้เพียงบางฤดูกาลเท่านั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ถึงแม้ผลผลิตทางการเกษตรจะไม่เพียงพอตลอดทั้งปี แต่ก็สามารถช่วยลดต้นทุนในการประกอบอาหารได้บ้าง ซึ่งจะช่วยให้โครงการสามารถดำเนินการต่อไปได้เนื่องจากผลการสัมภาษณ์พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ต้องเลี้ยงนักเรียนแบบให้เปล่า การที่โรงเรียนมีผลผลิตทางการเกษตร จึงมีส่วนช่วยให้โรงเรียนลดภาระหมดเงินทุนหมุนเวียนออกไปได้ระยะเวลาหนึ่ง

7 รูปแบบการจัดอาหารกลางวัน จากการศึกษาพบว่า การจัดอาหารกลางวันของโรงเรียน ส่วนมากเป็นรูปแบบอาหารเพิ่มเติม ซึ่งเป็นรูปแบบที่นักเรียนนำอาหารมาจากบ้าน โดยโรงเรียนจัดหาอาหารเพิ่มเติม เพื่อให้เด็กนักเรียนได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการและในการจัดอาหารเพิ่มเติมนั้น โรงเรียนเกือบทั้งหมดจัดไว้ให้กับนักเรียนโดยไม่เสียเงินและจัดหาทุกวัน ซึ่งรูปแบบการดำเนินงานดังกล่าว สอดคล้องกับรูปแบบที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนดไว้ในแนวการจัดอาหารกลางวัน (2528 : 46) สำหรับผู้วิจัยเห็นว่า การใช้รูปแบบอาหารเพิ่มเติมเหมาะสมกับโรงเรียนที่ทำการศึกษา เนื่องจากในช่วงที่ผู้วิจัยไปสังเกตพบว่า นักเรียนทั้งหมดมีข้าวรับประทานแค่กับข้าวที่นำมาส่วนหนึ่ง ไม่ครบคุณค่าทางโภชนาการ และอีกส่วนหนึ่งมิได้นำกับข้าวมา

8 การฝึกปฏิบัติจริงของนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527: 11) ได้ตั้งวัตถุประสงค์ของโครงการอาหารกลางวันเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตไว้ในข้อแรกว่า "เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 โดยการบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเป็นแกนกลางเพื่อให้เกิดผลผลิต" จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนได้ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงอย่างสม่ำเสมอ สามารถบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวันได้ครบ 7 ชั้นคอน และจากการสังเกตของผู้วิจัยยังพบอีกว่า นักเรียนจะแบ่งกลุ่มกันทำงาน ทำให้ได้ฝึกงานทุกอย่างซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของพรทิพย์ ชัยชนะ (2529:119) ที่พบว่า การปฏิบัติงานของนักเรียนจะทำงานเป็นกลุ่ม ๆ มีการแบ่งหน้าที่และหมุนเวียนกันไป ทำให้นักเรียนได้ฝึกงานทุกอย่างเพื่อจะได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และยังนำความรู้ไปเผยแพร่ให้ผู้ปกครองทราบและปฏิบัติตาม ซึ่งจะ เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของนักเรียนที่อยู่ในสังคมประชาธิปไตย เรื่องนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการฝึกนักเรียนให้บรรลุจุดหมายหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณลักษณะที่ต้องการ นั้นมิได้หมายความว่า เมื่อสอนจนจบหลักสูตรแล้ว นักเรียนจะบรรลุคุณลักษณะที่ต้องการ ถ้ามิได้มีการฝึกปฏิบัติจริง นักเรียนก็จะไม่เกิดคุณลักษณะดังกล่าว จึงนับว่า โครงการอาหารกลางวันได้ช่วยปลูกฝังคุณลักษณะที่ต้องการ นั้น และนอกจากนั้นผลของการฝึกปฏิบัติจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานบ้าน ยังทำให้นักเรียนได้มีอาหารกลางวันรับประทาน

9 ปัญหาโรงเรียนส่วนหนึ่งได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและประชาชนน้อยมาก เนื่องจากในชุมชนดังกล่าวผู้ปกครองและประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี ผู้ปกครองส่วนหนึ่งต้องไปประกอบอาชีพต่างถิ่น จึงไม่ได้ให้การสนับสนุนโรงเรียน ในกรณีเช่นนี้ถึงแม้ว่าโรงเรียนจะได้มีการประชาสัมพันธ์โครงการแก่ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจและเห็นความสำคัญของโครงการแล้วก็ตามแต่เมื่อฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี แม้ว่าจะมีความรู้ความเข้าใจและเห็นความสำคัญของโครงการผู้ปกครองนักเรียนและประชาชน ก็ไม่สามารถช่วยเหลือโรงเรียน

ได้ในชุมชนที่มีลักษณะดังกล่าว โรงเรียนอาจจะต้องคิดแก้ไขปัญหาของชุมชนมากกว่าที่จะให้ชุมชนเข้ามาช่วยเหลือโรงเรียน กล่าวคือ โรงเรียนควรเป็นสื่อประสานความล้มเหลวให้ส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เข้าไปช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวทางเศรษฐกิจของชุมชน เช่น ประสานงานกับเกษตรอำเภอหรือพัฒนาอำเภอ เพื่อเข้าไปช่วยส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชนในชุมชน เป็นต้น

10 ปัญหาโรงเรียนส่วนหนึ่งขาดครูและครูไม่ครบชั้น เนื่องมาจากครูส่วนหนึ่งถูกยืมตัวไปช่วยราชการที่อื่นและการบรรจุครูมีความล่าช้า ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ถ้าหากคณะครูมีความเข้าใจหลักการของโครงการอย่างแท้จริงแล้ว แม้ว่าโรงเรียนจะขาดครูและครูไม่ครบชั้น ก็จะไม่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการแต่อย่างใด โรงเรียนบ้านห้วยหินลาด อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย เป็นโรงเรียนที่มีครูคนเดียว แต่สามารถจัดอาหารกลางวัน ให้นักเรียนได้รับประทานทุกวัน โดยครูจะบูรณาการการจัดโครงการอาหารกลางวัน เข้ากับการเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นว่า ประสิทธิภาพในการจัดการในโรงเรียน เป็นสิ่งสำคัญมากกว่าปริมาณของครู ที่มีอยู่ในโรงเรียน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. โรงเรียนควรจัดหาเงินทุนเพิ่มเติมในส่วนที่หมดไป และในส่วนที่ไม่เพียงพอ โดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น จัดงานโรงเรียน จัดกิจกรรมสหกรณ์ เพื่อช่วยสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันและเพิ่มผลผลิตทางเกษตรให้มากขึ้น
2. หน่วยงานระดับชาติควรจัดหาวิจัยและพัฒนา เพื่อศึกษารูปแบบการจัดโครงการอาหารกลางวันให้เหมาะสมกับพื้นที่และวัฒนธรรม นอกจากนั้นควรจัดระดับของโรงเรียนเพื่อจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมให้กับโรงเรียนที่งบประมาณไม่เพียงพอหรือหมดเงินทุนหมุนเวียน
3. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรจัดระบบควบคุมกำกับติดตามทุกระดับอย่างคอบเนื่องและสม่ำเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เพราะเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับโรงเรียนมากที่สุด
4. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรสนับสนุนให้มีการจัดประชุมสัมมนาอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ในระดับกลุ่มโรงเรียนหรืออำเภอ ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาในการจัดโครงการอาหารกลางวันต่อไป
5. ในการแก้ปัญหาการขาดแคลนบุคลากร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติควรจะศึกษาหาวิธีลดขั้นตอนในการบรรจุแต่งตั้ง เพื่อให้โรงเรียนจะได้ไม่ขาดแคลนบุคลากร เป็นระยะเวลาสั้น ๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาความคิดเห็นของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอเกี่ยวกับแนวคิด ในการจัดโครงการอาหารกลางวัน ทั้งนี้เพราะอำเภอเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดทราบสภาพและปัญหาของโรงเรียนมากที่สุด จึงน่าจะสามารถให้ข้อเสนอแนะที่ดีและมีความเป็นไปได้สูง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย